

ECO 1BACH · AMPLIACIÓ

Ampliació · 3a avaluació (unitats 9-12)

Reptes sobre el multiplicador de la despesa, la creació de diners bancaris i els efectes de les polítiques econòmiques i la globalització, per a qui vol aprofundir.

3a avaluació · Unitats 9, 10, 11, 12

REPÀS TEÒRIC

U9. Mercat de treball: tipus d'atur i corba de Phillips

Més enllà de calcular taxes, el rellevant és entendre *per què* existix l'atur i per què mai arriba a zero. Una part sempre estarà en transició (atur **friccional**) i una altra respon a desajustos entre la formació dels treballadors i el que demanen les empreses (atur **estructural**). La suma d'ambdós dóna la **taxa natural d'atur** o **NAIRU**: el nivell d'atur compatible amb una inflació estable. Per damunt d'ella apareix l'atur **cíclic**, lligat a les recessions.

La **corba de Phillips** descriu, a curt termini, una relació inversa entre atur i inflació: quan l'atur baixa molt, els salaris i els preus tendixen a pujar (més inflació), i viceversa. Açò planteja un dilema de política econòmica que es reprén en la unitat 11: no es poden minimitzar alhora atur i inflació amb la mateixa palanca.

El mercat laboral espanyol té trets propis, com el seu caràcter **dual** (molta distància entre contractes indefinits i temporals) i una elevada sensibilitat de l'ocupació al cicle. El debat sobre el **salari mínim (SMI)** il·lustra la tensió entre la teoria neoclàssica (pujar el sòl salarial podria reduir l'ocupació) i l'evidència empírica més recent (estudis tipus Card-Krueger troben efectes xicotets o nuls sobre l'ocupació en molts casos).

U10. Creació de diners bancaris i agregats monetaris

El nivell d'ampliació d'esta unitat està a entendre que **la major part dels diners no els imprimix el banc central, els creen els bancs comercials** en concedir préstecs. Quan un banc rep un depòsit, guarda una fracció com a reserva (el **coeficient de reserves**) i presta la resta; eixe préstec es convertix en un nou depòsit en un altre banc, que torna a prestar-ne part, i així successivament.

L'abast d'eixe procés el mesura el **multiplicador dels diners = $1 \div \text{coeficient de reserves}$** . Amb un coeficient del 10 %, el multiplicador és 10: un depòsit inicial pot arribar a multiplicar per deu l'oferta monetària. Els diners *nous creats* són la diferència entre el total final i el depòsit inicial.

Els diners es classifiquen en **agregats monetaris** segons la seua liquiditat: **M0** (efectiu i reserves), **M1** (efectiu més depòsits a la vista), **M2** (M1 més depòsits a termini curt) i **M3** (el més ampli). El **BCE**, a través de l'Eurosistema, controla la base monetària i els tipus oficials, però la quantitat final de diners depén també del comportament de bancs i clients.

U11. Polítiques econòmiques i el multiplicador keynesià

La política fiscal no actua de manera proporcional: un augment de la despesa pública genera un increment *major* de la renda total. És el **multiplicador de la despesa**, que en el model keynesià simple val **$1 \div (1 - PMC)$** , on la PMC és la **propensió marginal al consum** (la part de cada euro addicional de renda que es destina a consum). Com major és la PMC, major és el multiplicador, perquè cada euro gastat es reconvertix en més rondes de consum.

La **corba de Laffer** matisa la política fiscal pel costat dels ingressos: pujar els tipus impositius no sempre augmenta la recaptació, perquè tipus excessius desincentiven l'activitat. L'equilibri entre despesa i ingressos determina el **dèficit** i l'acumulació de **deute públic**, subjecta a la regla fiscal europea.

La política monetària del BCE es transmet per una cadena: variació dels tipus oficials → Euríbor → cost del

crèdit i de les hipoteques → consum i inversió → demanda agregada i preus. Enfront de la inflació, convé distingir la **inflació de demanda** (la demanda creix més ràpid que l'oferta), la **inflació de costos** (pugen costos com l'energia) i l'**estanflació** (estancament amb inflació alhora), que és la combinació més difícil de combatre perquè les receptes per a un problema agreugen l'altre.

U12. Globalització, avantatge comparativa i arquitectura de la UE

El fonament teòric del comerç és l'**avantatge comparativa** de Ricardo: encara que un país siga millor produint tot (avantatge absolut en ambdós béns), a ambdós els convé especialitzar-se en allò en què el seu **cost d'oportunitat** és menor i intercanviar. L'especialització segons costos d'oportunitat augmenta la producció total disponible per als dos països.

Enfront del lliure comerç, el **proteccionisme** usa aranzels, quotes i subvencions. Els seus arguments clàssics (protegir la indústria naixent, la seguretat nacional o l'ocupació) xoquen amb els seus costos: preus més alts per als consumidors, menor eficiència i risc de guerres comercials.

La **Unió Econòmica i Monetària (UEM)** afegí al mercat únic una moneda comuna gestionada per l'**Eurosistema**. Açò aporta estabilitat i elimina el risc de tipus de canvi entre els seus membres, però els priva de la política monetària pròpia i del tipus de canvi com a ferramenta d'ajust. Instruments com **NextGenerationEU** mostren una resposta comuna a les crisis. Sobre este marc es projecten els grans reptes —digitalització, transició ecològica, demografia— i els debats sobre els límits del creixement (economia circular, economia ecològica, decreixement).

EL QUE ÉS ESSENCIAL

- El multiplicador de la despesa explica que un augment de la despesa pública genera un augment major de la renda total, perquè eixa despesa es reconverteix en nous consums.
- Els bancs creen diners en prestar part dels depòsits; el coeficient de reserves limita quant poden multiplicar-los.
- Existix un conflicte freqüent entre objectius: lluitar contra l'atur pot xocar amb frenar la inflació (corba de Phillips).
- La globalització té avantatges (més comerç, menors preus) i inconvenients (deslocalització, desigualtat), i la UE coordina polítiques per a afrontar-los.

VOCABULARI

multiplicador de la despesa

propensió marginal al consum

coeficient de reserves

multiplicador dels diners

corba de Phillips

deslocalització

dèficit públic

tipus de canvi

EXEMPLES RESOLTS

1. En una economia, la propensió marginal al consum (PMC) és 0,8. Calcula el multiplicador de la despesa i digues en quant augmentaria la renda total si el Govern gasta 1.000 milions més.

Multiplicador = $1 \div (1 - PMC) = 1 \div (1 - 0,8) = 1 \div 0,2 = 5$.

Augment de la renda = multiplicador × augment de la despesa = $5 \times 1.000 = 5.000$ milions.

La despesa inicial es multiplica perquè cada euro rebut es torna a gastar en part (el 80 %), generant noves rendes en cadena.

2. El coeficient de reserves (encaix bancari) és del 10 %. A partir d'un depòsit inicial de 1.000 €, calcula el multiplicador dels diners bancaris i el màxim de diners que pot arribar a crear el sistema bancari.

Multiplicador dels diners = $1 \div \text{coeficient de reserves} = 1 \div 0,10 = 10$.

Diners màxims creats = depòsit inicial $\times$ multiplicador = $1.000 \times 10 = 10.000 \text{ €}$.

Els bancs presten el 90 % de cada depòsit; eixos diners tornen al sistema com a nous depòsits que es tornen a prestar, fins a multiplicar per 10 el depòsit inicial.

3. Explica, usant la idea de la corba de Phillips, per què pot sorgir un conflicte entre reduir l'atur i controlar la inflació. Quin dilema planteja al Govern?

La corba de Phillips (a curt termini) mostra una relació inversa entre atur i inflació: quan l'atur baixa, sol pujar la inflació, i viceversa.

En reduir l'atur amb polítiques expansives, augmenta la demanda i els preus tendixen a pujar (més inflació). El dilema del Govern és que **no pot atacar ambdós problemes alhora amb la mateixa mesura**: ha de decidir quin objectiu prioritza segons la situació econòmica.

4. Cita dos avantatges i dos inconvenients de la globalització per a un país, i explica un paper que pot exercir la Unió Europea per a gestionar-ne els efectes.

Avantatges: accés a més mercats i productes, i preus més baixos per la competència internacional; també transferència de tecnologia.

Inconvenients: deslocalització d'empreses (pèrdua d'ocupació local) i augment de la desigualtat entre regions o països.

Paper de la UE: coordinar polítiques comunes (comercial, de competència, fons de cohesió) per a protegir sectors vulnerables, fixar normes comunes i repartir part dels beneficis cap a les regions menys desenvolupades.

5. Aplica l'avantatge comparativa. Per a produir 1 unitat, el país A necessita 2 hores de vi i 4 hores de tela; el país B necessita 6 hores de vi i 3 hores de tela. Calcula els costos d'oportunitat i determina en què s'ha d'especialitzar cada país.

Encara que el país A és més eficient en ambdós béns (menys hores), el decisiu és el **cost d'oportunitat**.

País A: produir 1 vi costa $2 \div 4 = 0,5$ unitats de tela; produir 1 tela costa $4 \div 2 = 2$ unitats de vi.

País B: produir 1 vi costa $6 \div 3 = 2$ unitats de tela; produir 1 tela costa $3 \div 6 = 0,5$ unitats de vi.

Comparació: el vi és més barat (en cost d'oportunitat) a A ($0,5 < 2$), i la tela és més barata a B ($0,5 < 2$).

Conclusió: A s'ha d'especialitzar en **vi** i B en **tela**; en intercanviar, ambdós països ixen guanyant encara que A siga millor produint les dues coses.

REPTES

1. En una economia, la propensió marginal al consum (PMC) és 0,8. Calcula el multiplicador de la despesa i digues en quant augmentaria la renda total si el Govern gasta 1.000 milions més.

2. El coeficient de reserves (encaix bancari) és del 10 %. A partir d'un depòsit inicial de 1.000 €, calcula el multiplicador dels diners bancaris i el màxim de diners que pot arribar a crear el sistema bancari.
3. Explica, usant la idea de la corba de Phillips, per què pot sorgir un conflicte entre reduir l'atur i controlar la inflació. Quin dilema planteja al Govern?
4. Cita dos avantatges i dos inconvenients de la globalització per a un país, i explica un paper que pot exercir la Unió Europea per a gestionar-ne els efectes.
5. La propensió marginal al consum (PMC) és 0,75. Calcula el multiplicador de la despesa i l'augment de la renda total si el Govern incrementa la despesa en 2.000 milions.
6. La propensió marginal al consum (PMC) és 0,6. Calcula el multiplicador de la despesa i l'augment de la renda si la despesa pública puja 400 milions. Per què un multiplicador menor implica menys efecte?
7. El coeficient de reserves és del 5 %. Calcula el multiplicador dels diners i els diners màxims que el sistema bancari pot crear a partir d'un depòsit inicial de 500 €.
8. El coeficient de reserves és del 4 %. A partir d'un depòsit inicial de 2.000 €, calcula els diners totals que pot generar el sistema bancari i, d'eixe total, quant és **diner nou creat**.
9. Per a produir 1 unitat, el país X necessita 1 hora de blat i 2 hores de drap; el país Y necessita 3 hores de blat i 4 hores de drap. Calcula els costos d'oportunitat i digues en què s'ha d'especialitzar cada país.
10. Segons l'EPA, un país té 23.000.000 de persones actives i 20.700.000 ocupades. Calcula el nombre d'aturats i la taxa d'atur.
11. L'IPC de juny d'un any és 110 i el de juny de l'any següent és 113,3. Calcula la taxa d'inflació interanual.
12. El salari nominal d'un treballador puja un 2 % en un any en què la inflació és del 6 %. Què li ocorre al seu salari real (poder adquisitiu)? Calcula-ho de manera aproximada.
13. Explica què diu la **corba de Laffer** sobre la relació entre el tipus impositiu i la recaptació.
14. El dèficit públic d'un país és del 3 % del PIB i el seu PIB és de 1.500.000 milions d'euros. Calcula l'import del dèficit en euros i explica la seua relació amb el deute públic.
15. Classifica cada cas com a **inflació de demanda** o **inflació de costos**: (a) l'economia creix amb força i el consum es dispara; (b) el preu del petroli es multiplica i encareix el transport i l'energia.
16. Definix **estanflació** i explica per què és tan difícil de combatre per a un banc central.
17. Descriu la cadena de **transmissió monetària** quan el BCE **puja** els tipus d'interés, fins a arribar a la quota d'una hipoteca variable.
18. Explica què és la **taxa natural d'atur (NAIRU)** i per què l'atur no pot baixar a zero.
19. Un país imposa un **aranzel del 20 %** a un producte que s'importa a un preu de 100 €. Calcula el preu final del producte importat i explica a qui beneficia i a qui perjudica.

20. Explica què aporta i què limita la pertinença a la **Unió Econòmica i Monetària (UEM)**, i cita un instrument europeu de resposta comuna a les crisis.

SOLUCIONARI

1. Multiplicador = $1 \div (1 - PMC) = 1 \div (1 - 0,8) = 1 \div 0,2 = 5$.

Augment de la renda = multiplicador $\times$ augment de la despesa = $5 \times 1.000 = 5.000$ milions.

La despesa inicial es multiplica perquè cada euro rebut es torna a gastar en part (el 80 %), generant noves rendes en cadena.

2. Multiplicador dels diners = $1 \div \text{coeficient de reserves} = 1 \div 0,10 = 10$.

Diners màxims creats = depòsit inicial $\times$ multiplicador = $1.000 \times 10 = 10.000$ €.

Els bancs presten el 90 % de cada depòsit; eixos diners tornen al sistema com a nous depòsits que es tornen a prestar, fins a multiplicar per 10 el depòsit inicial.

3. La corba de Phillips (a curt termini) mostra una relació inversa entre atur i inflació: quan l'atur baixa, sol pujar la inflació, i viceversa.

En reduir l'atur amb polítiques expansives, augmenta la demanda i els preus tendixen a pujar (més inflació). El dilema del Govern és que **no pot atacar ambdós problemes alhora amb la mateixa mesura**: ha de decidir quin objectiu prioritza segons la situació econòmica.

4. Avantatges: accés a més mercats i productes, i preus més baixos per la competència internacional; també transferència de tecnologia.

Inconvenients: deslocalització d'empreses (pèrdua d'ocupació local) i augment de la desigualtat entre regions o països.

Paper de la UE: coordinar polítiques comunes (comercial, de competència, fons de cohesió) per a protegir sectors vulnerables, fixar normes comunes i repartir part dels beneficis cap a les regions menys desenvolupades.

5. Multiplicador = $1 \div (1 - 0,75) = 1 \div 0,25 = 4$.

Augment de la renda = $4 \times 2.000 = 8.000$ milions. Amb una PMC menor que en l'exemple de 0,8, el multiplicador també és menor (4 enfront de 5).

6. Multiplicador = $1 \div (1 - 0,6) = 1 \div 0,4 = 2,5$.

Augment de la renda = $2,5 \times 400 = 1.000$ milions.

Amb una PMC més baixa, les famílies estalvien una part major de cada euro rebut, així que es reinjecta menys en consum en cada ronda i l'efecte multiplicador és més dèbil.

7. Multiplicador dels diners = $1 \div 0,05 = 20$.

Diners màxims creats = $500 \times 20 = 10.000$ €. Com menor és el coeficient de reserves, major és la capacitat de creació de diners del sistema bancari.

8. Multiplicador dels diners = $1 \div 0,04 = 25$.

Diners totals = $2.000 \times 25 = 50.000$ €.

Diner nou creat = total - depòsit inicial = $50.000 - 2.000 = 48.000$ € (el que afeg el sistema bancari per damunt del depòsit de partida).

9. **País X:** 1 blat costa $1 \div 2 = 0,5$ drap; 1 drap costa $2 \div 1 = 2$ blat.

País Y: 1 blat costa $3 \div 4 = 0,75$ drap; 1 drap costa $4 \div 3 \approx 1,33$ blat.

El blat és més barat a X ($0,5 < 0,75$) i el drap és més barat a Y ($1,33 < 2$).

Conclusió: **X s'especialitza en blat i Y en drap**, encara que X siga més eficient en ambdós béns (té avantatge absolut, però la comparativa mana).

-
10. Aturats = actius – ocupats = 23.000.000 – 20.700.000 = **2.300.000 aturats**.
Taxa d'atur = $(2.300.000 \div 23.000.000) \times 100 = 0,10 \times 100 = \mathbf{10\%}$.
11. Inflació = $((\text{IPC final} - \text{IPC inicial}) \div \text{IPC inicial}) \times 100 = ((113,3 - 110) \div 110) \times 100$.
 $= (3,3 \div 110) \times 100 = 0,03 \times 100 = \mathbf{3\%}$.
12. La variació aproximada del salari real és la diferència entre la pujada nominal i la inflació: $2\% - 6\% = \mathbf{-4\%}$.
El salari real **baixa al voltant d'un 4 %**: encara que cobra més euros, els preus han pujat més, així que amb el seu sou pot comprar menys coses que abans.
13. La corba de Laffer diu que pujar el tipus impositiu augmenta la recaptació només fins a cert punt. Amb tipus molt alts, l'activitat econòmica es desincentiva (menys treball declarat, més frau o fuga), de manera que la recaptació pot arribar a **caure**. Existix un tipus intermedi que maximitza la recaptació; tant un tipus del 0 % com un del 100 % donarien zero ingressos.
14. Dèficit = 3 % de 1.500.000 = $0,03 \times 1.500.000 = \mathbf{45.000 \text{ milions d'euros}}$.
Eixe dèficit anual cal finançar-lo amb emissió de deute; en sumar-se als dèficits d'anys anteriors, fa créixer el **deute públic** total. El dèficit és un flux anual; el deute és el saldo acumulat.
15. (a) consum disparat en una economia forta → **inflació de demanda** (la demanda creix més ràpid que l'oferta i estira els preus).
(b) pujada del petroli que encarix costos → **inflació de costos** (pugen els costos de producció i les empreses traslladen eixe augment als preus).
16. L'**estanflació** és la combinació simultània d'**estancament econòmic** (poc creixement i atur alt) i **inflació elevada**.
És difícil de combatre perquè les receptes habituals xoquen: per a frenar la inflació caldria pujar els tipus (política restrictiva), però això agreuja l'estancament i l'atur; i per a reactivar l'economia caldria baixar els tipus, la qual cosa avivaria encara més la inflació. Cada solució empitjora l'altre problema.
17. BCE puja els tipus oficials → puja l'**Euríbor** (els bancs es presten entre si més car) → s'encarix el crèdit a famílies i empreses → les hipoteques lligades a l'Euríbor es revisen a l'alça i **puja la quota hipotecària** → les famílies tenen menys renda disponible, baixa el consum i la inversió → es modera la demanda agregada i, amb ella, la inflació.
18. La **taxa natural d'atur** o NAIRU és el nivell de desocupació compatible amb una inflació estable; està formada per l'atur **friccional** (persones en transició entre faenes) i l'**estructural** (desajust entre la formació dels aturats i les vacants).
L'atur no pot baixar a zero perquè sempre hi ha persones canviant de faena o reciclant-se; si l'economia intentara forçar un atur inferior a la NAIRU, la inflació s'acceleraria sense reduir de manera sostenible la desocupació.
19. Preu final = $100 \times (1 + 0,20) = 100 \times 1,20 = \mathbf{120 \text{ €}}$.
Beneficia els productors nacionals (els seus productes queden relativament més barats enfront de l'importat, ara a 120 €) i l'Estat (recapta l'aranzel).
Perjudica els consumidors, que paguen més car, i reduïx l'eficiència global en frenar el comerç. Pot provocar represàlies d'altres països (guerra comercial).
20. La UEM aporta una **moneda comuna** gestionada per l'Eurosistema: elimina el risc de tipus de canvi entre els països que compartixen l'euro, facilita el comerç i dóna estabilitat de preus.
Com a contrapartida, **limita** cada país: perd la seua política monetària pròpia i el tipus de canvi com a ferramenta d'ajust davant d'una crisi, per la qual cosa ha de recórrer més a reformes i a la política fiscal.

Un instrument de resposta comuna recent és **NextGenerationEU**, el pla de recuperació finançat de manera conjunta després de la pandèmia.